

**VÝSLEDKY HODNOTENIA OBSAHU PSYCHOLOGICKÝCH
DISCIPLÍN V DOPLŇUJÚCOM PEDAGOGICKOM ŠTÚDIU
A NÁZORY NA TYPICKÉ CHARAKTERISTIKY UČITEĽOV
ODBORNÝCH TECHNICKÝCH PREDMETOV**

**RESULTS OF EVALUATION OF THE CONTENT
OF PSYCHOLOGICAL DISCIPLINES AT COMPLEMENTARY
TEACHER TRAINING AND OPINIONS ON TYPICAL
CHARACTERISTICS OF PROFESSIONAL TECHNICAL SUBJECTS
TEACHERS**

Zuzana CHMELÁROVÁ, Ľudmila BUSTINOVÁ

Autori: PhDr. Zuzana Chmelárová, PhD., PhDr. Ľudmila Bustinová

*Pracovisko: Katedra inžinierskej pedagogiky a psychológie, Materiálovotechnologická
fakulta STU*

Adresa: Laurinská 14, 811 01 Bratislava, Slovensko

*Tel.: 00421 2 54432625, Fax: 00421 2 54431730 E-mail: zuzana.chmelarova@stuba.sk
ludmila.bustinova@stuba.sk*

Abstract

V príspevku informujeme o názoroch a nárokoch inžinierov - stredoškolských učiteľov na obsah psychologických disciplín vyučovaných v rámci doplňujúceho pedagogického štúdia. Zároveň uvádzame názory na typické charakteristiky, ktorými sa stredoškolskí učitelia odborných technických predmetov líšia od ostatných učiteľov.

We introduce opinions of engineers - teachers on the content of psychological disciplines taught at complementary teacher training. We also show characteristics of teacher of professional technical subjects which differ them from other teachers.

Key words

psychológia, štúdium pedagogické doplňujúce, charakteristiky učiteľa odborných technických predmetov

psychology, complementary teacher training, characteristic of teacher of professional technical subjects

Problematike, o ktorej chceme informovať v tomto príspevku, sa okrem iného, venujeme v rámci riešenia grantovej úlohy VEGA č.1/2531/05 Dominantné determinanty inžinierskej pedagogiky a jej úlohy po vstupe Slovenska do EÚ.

Úlohou psychológie v doplňujúcom pedagogickom štúdiu je objasňovať základné pojmy a zákonitosti psychických javov a rozvíjať spôsobilosti tvorivej aplikácie získaných poznatkov do školskej praxe. Predmet psychológia poskytuje prehľad vybraných kapitol z viacerých psychologických disciplín, ktorý umožňuje formatívne pôsobenie na študenta v procese výchovy a vzdelávania.

Obsahovú náplň predmetu psychológia tvoria vybrané kapitoly zo všeobecnej psychológie a psychológie osobnosti, sociálnej psychológie, vývinovej a pedagogickej psychológie. Pedagogická psychológia má samozrejme v pedagogickej príprave inžinierov - stredoškolských učiteľov odborných technických predmetov najväčší priestor.

Psychologické disciplíny sú spolu s pedagogikou a didaktikou odborných predmetov profilujúcimi v pedagogickej príprave učiteľov technických predmetov na stredných školách. Keďže pedagogickému vzdelávaniu spomínaných učiteľov - inžinierov sa na našom pracovisku venujeme viac ako 40 rokov, snažíme sa jeho obsah aj formu priebežne vylepšovať na základe prieskumov, ktoré realizujeme medzi frekventantmi nášho štúdia.

V prieskume z roku 1996 [1] sme napríklad zisťovali metódou sémantického výberu postoje študentov k DPŠ a niektoré s tým súvisiace faktory. Pojem psychológia, ktorý nás v súvislosti s týmto článkom zaujíma, sa v troch zo štyroch sledovaných skupín respondentov umiestnil v kvadrante radosti, čo svedčí o pozitívnom postoji väčšiny študentov k psychologickým disciplinám. V súvislosti so vzťahom k doplňujúcemu pedagogickému štúdiu sme sa pýtali aj na dôvody štúdia a očakávania smerom k obsahu štúdia a na názory týkajúce sa obsahu predmetu psychológia a prínosu tohto štúdia pre študentov samotných. Obsah psychologických disciplín a vlastný prínos pre frekventantov sledujeme aj v aktuálnom dotazníku. Zhode resp. nezhode v názoroch s časovým odstupom takmer 10 rokov sa budeme venovať ďalej.

Efektívnosť výučby psychologicko-komunikatívnych predmetov sme sledovali aj v roku 1999 v rámci štúdia vysokoškolskej pedagogiky. Výsledky získané dotazníkom na orientačné zistenie vedomostí z psychológie na začiatku a na konci štúdia a písomným testom z psychologicko-komunikatívnych predmetov nám potvrdili správnosť výberu jednotlivých tém z oblasti psychológie. Rovnako sa ukázalo, že najväčší úspech majú tréningovo zamerané konzultácie [2].

Cieľ prieskumu

Cieľom realizovaného prieskumu bolo zistiť názory frekventantov doplňujúceho pedagogického štúdia na obsah psychologických disciplín vyučovaných v rámci doplňujúceho pedagogického štúdia a osobnostné charakteristiky učiteľa odborných technických predmetov.

Metóda

Na získanie názorov respondentov sme využili dotazník, ktorý okrem otázok zameraných na osobné údaje obsahoval 4 otvorené a 1 zatvorenú otázku. Konkrétne sme sa v nich pýtali na nasledujúce skutočnosti:

- čím sa učiteľ odborných technických predmetov líši od učiteľa všeobecnovzdelávacích predmetov,

- ktoré z vyučovaných psychologických disciplín a konkrétne tém, považujú za dôležité pre prácu učiteľa technických predmetov,
- ktoré témy z oblasti psychológie navrhujú zaradiť do obsahu DPŠ,
- či považujú štúdium psychológie za prínos aj vtedy, ak by nepracovali v školstve.

Vzorka

Prieskumnú vzorku tvorilo 55 inžinierov - frekventantov doplňujúceho pedagogického štúdia v školskom roku 2005/2006. Z toho bolo 34 mužov (24 v súčasnosti učiacich a 10 neučiacich) a 21 žien (14 v súčasnosti učiacich a 7 neučiacich).

Získané výsledky

Výsledky uvádzame podľa jednotlivých otázok. Výsledné údaje ďalej delíme podľa dvoch kritérií: pohlavie a aktuálne zamestnanie. Ich poradie uvádzame podľa frekvencie výskytu.

Prvá, otázka znela: **Čím sa líši učiteľ odborných technických predmetov od učiteľa všeobecne - vzdelávacích predmetov (aké vlastnosti nesmú chýbať dobrému učiteľovi odborných technických predmetov)?**

Skupina mužov - učiteľov (n = 24) uvádza nasledujúce charakteristiky:

1. odbornosť
2. prax v odbore
3. schopnosť transformovať odborné poznatky do praxe a uvádzať vhodné príklady z praxe
4. stále vzdelávanie, osobitne nové informácie z odboru
5. schopnosť logického a technického myslenia, priestorová predstavivosť
6. zvýšené nároky na technicko-odbornú vybavenosť školy.

Skupina mužov - neučiacich (n = 10) uvádza tieto charakteristiky:

1. odbornosť
2. názornosť
3. odborná prax
4. schopnosť transformovať odborné poznatky do praxe
5. logické myslenie
6. dobrý grafický prejav.

Názory mužov na dobrého učiteľa odborných technických predmetov sú veľmi podobné, bez ohľadu na to, do ktorej skupiny boli zaradení (učiaci - neučiaci). Učitelia navyše uvádzali technické myslenie, priestorovú predstavivosť, sledovanie odborných noviniek a kladli dôraz na technickú vybavenosť školy. Neučiaci uviedli dobrý grafický prejav učiteľa a používanie názornosti vo výučbe.

Skupina žien - učiteľiek (n = 14) vyzdvihla charakteristiky:

1. odbornosť
2. stále vzdelávanie, sledovanie nových poznatkov
3. prepojenie učiva s praxou
4. odborná prax a skúsenosti
5. praktické zručnosti
6. predstavivosť
7. správna terminológia
8. technické, systematické a logické myslenie
9. tvorivosť

10. stručnosť, jednoznačnosť, presnosť vyjadrovania.

Skupina žien - neučiacich (n = 7) uvádza:

1. aktuálnosť informácií
2. odborná prax
3. odbornosť
4. technická zručnosť
5. prehľad o využití učiva v praxi
6. technická predstavivosť
7. správna terminológia
8. tvorivosť
9. stručnosť, jasnosť, zrozumiteľnosť vyjadrovania.

Ženy v svojich názoroch na dobrého učiteľa odborných technických predmetov sú ešte vo väčšej zhode, ako muži. Ženy učiteľky na rozdiel od neučiteľiek vymenovali aj technické, systematické a logické myslenie.

Rozdiel medzi skupinou učiteľov mužov a žien je tiež malý. Muži na rozdiel od žien ešte uviedli primeranú technickú vybavenosť školy. Ženy vyzdvihli správnu terminológiu a tvorivosť, stručnosť, jednoznačnosť a presnosť vyjadrovania.

U skupiny neučiacich sú rozdiely väčšie. Muži v porovnaní so ženami uvádzali využívanie názornosti, dobrý grafický prejav a logické myslenie. Ženy zdôraznili dôležitosť aktuálnych informácií v odbore, technickú zručnosť, technickú predstavivosť, používanie správnej terminológie, tvorivosť, stručnosť, jasnosť a zrozumiteľnosť vyjadrovania.

Okrem charakteristík, ktoré sa podľa nášho názoru, viažu predovšetkým s učiteľom odborných technických predmetov, respondenti, tak muži ako aj ženy, uvádzali aj vlastnosti, ktoré sú významné pre učiteľa všeobecne, napr.: trpezlivosť, empatia, psychická odolnosť, estetické cítenie, rétorické schopnosti a entuziazmus a väčšie nároky na technickú vybavenosť školy.

Druhá otázka bola: Ktoré z vyučovaných psychologických disciplín a konkrétnych tém, považujete za dôležité pre prácu učiteľa?

Skupina mužov - učiteľov (n = 24) považuje za dôležitú:

1. pedagogickú psychológiu - témy: tvorivosť, problémoví žiaci, interakcia učiteľ - žiak
2. vývinovú psychológiu - problémy teenagerov
3. sociálnu psychológiu - komunikáciu
4. psychológiu osobnosti - typológie osobností
5. duševnú hygienu - zvládanie stresu.

Skupina mužov - neučiacich (n = 10) uvádza dôležitosť jednotlivých psychologických disciplín v tomto poradí:

1. pedagogická psychológia - témy: interakcia učiteľ - žiak, problémoví žiaci
2. sociálna psychológia
3. psychológia osobnosti
4. duševná hygiena
5. vývinová psychológia - psychické poruchy, obdobie puberty a adolescencie.

Skupina žien - učiteľiek (n = 14) pokladá za dôležitú:

1. psychológiu osobnosti - témy: charakter, výkonové vlastnosti
2. pedagogickú psychológiu - tvorivosť, motivácia žiakov, prístup k hyperaktívnym žiakom, príklady z praxe

3. vývinovú psychológiu - obdobie adolescencie
4. sociálnu psychológiu - zvládanie konfliktných situácií.

Skupina žien - neučiacich (n = 7) vyzdvihla:

1. psychológiu osobnosti
2. vývinovú psychológiu
3. pedagogickú psychológiu
4. sociálnu psychológiu
5. všeobecnú psychológiu.

Z odpovedí na druhú otázku vyplýva, že všetky nami vybrané psychologické disciplíny a témy sú pozitívne akceptované. Skupina učiteľov (žien aj mužov) však, na rozdiel od neučiacich, sa viacej zamyslela nad obsahom jednotlivých disciplín a zdôraznila tie témy, ktoré sú osobitne spojené s vekom ich študentov a problémami, s ktorými sa v škole potýkajú.

V tretej otázke sme sa pýtali, ktoré témy z psychológie navrhujú navyše zaradiť do obsahu doplňujúceho pedagogického štúdia?

Skupina učiacich mužov (n = 24) odpovedala takto:

1. neviem
2. stačia tie, ktoré sú
3. viac príkladov zo života a praxe
4. zvládanie stresu
5. sociálna komunikácia
6. psychologický výcvik

Skupina neučiacich mužov (n = 10) uviedla:

1. stačia tie, ktoré sú
2. viac tém zo sociálnej psychológie, konkrétne: zvládanie triedy, vplyv bohatstva a chudoby na osobnosť dieťaťa.

Skupina učiacich žien (n = 14) má takýto názor:

1. stačia tie, ktoré sú
2. viac príkladov na využitie poznatkov v praxi
3. práca s problémovými žiakmi
4. motivácia rodičov k spolupráci so školou.

Skupina neučiacich žien (n = 7) uviedla:

1. stačia tie, ktoré sú
2. viac príkladov z praxe.

Ak porovnáme odpovede respondentov v tomto prieskume s odpoveďami na rovnakú otázku v dotazníku asi z pred 10-tich rokov, môžeme konštatovať, že s množstvom, obsahom a rozsahom tém z jednotlivých psychologických disciplín je značne vyššia spokojnosť. Výrazne sa zúžila paleta tém, ktoré navrhujú zaradiť do obsahu psychológie a sú omnoho bližšie zviazané s pedagogickou činnosťou a praxou ako tomu bolo v predchádzajúcom podobne zameranom prieskume. Vtedy študentov zaujímali napr. tieto oblasti a témy: experimentálna psychológia, psychoterapia, parapsychológia, psychológia davu, metódy ovplyvňovania druhých ľudí, partnerské vzťahy atď. [1]. V tomto ohľade teda, podľa nášho názoru, nastal pozitívny posun v tom zmysle, že súčasní frekventanti nášho doplňujúceho pedagogického štúdia sú spokojnejší s obsahom a rozsahom psychologických disciplín a majú väčšiu snahu a ochotu hlbšie sa zaoberať tými otázkami, ktoré priamo súvisia s ich učiteľským povoláním.

Posledná, pre nás veľmi zaujímavá a dôležitá otázka znela: **Považujete štúdium psychológie za prínos aj vtedy, ak by ste nepracovali v školstve?**

Učiaci muži (n = 24) odpovedali takto: 21 áno, 3 nie.

Neučiaci muži (n = 10) odpovedali všetci áno.

Všetky ženy (učiace aj neučiace, n = 21) odpovedali áno.

Uvedený výsledok je povzbudzujúci. Ako sme uviedli už v úvodnej časti príspevku, aj otázke prínosu štúdia psychológie pre inžinierov - učiteľov sme sa venovali už aj v predchádzajúcom období. Vtedy z 80 - tich študentov, všetci okrem 4-och, považovali štúdium za prínos aj v prípade, ak by nepracovali v oblasti školstva. Nadobudnuté poznatky chceli využiť najmä v komunikácii a interakcii s druhými ľuďmi a pri výchove vlastných detí [1]. V tomto prieskume z 55 - tich respondentov by štúdium psychológie nemalo prínos pre 3 mužov, ak by nepracovali v školstve. Vcelku je možné konštatovať, že každému, kto sa chce zaoberať pôsobením na mladú generáciu, je jasné, že psychologické poznatky a skúsenosti sú veľmi významné pre jeho každodenné pôsobenie na psychiku detí a dospievajúcej mládeže.

Záver

Opätovné zisťovanie názorov študentov doplnujúceho pedagogického štúdia na obsah psychologických disciplín a prínos pre toho ktorého študenta ukázalo, že študenti boli aj sú spokojní s náplňou predmetu psychológia. V obidvoch prieskumoch len 5 % respondentov uviedlo, že ak by sa nezaoberali učiteľskou profesiou, tak by poznatky z psychológie boli pre nich bezpredmetné. Na rozdiel od predchádzajúceho nás tento prieskum vo väčšej miere nasmeroval do praktických tém, ktoré sú bezprostredne spojené s výchovno-vzdelávacím procesom.

Prezentované názory inžinierov - študentov DPŠ jasne preukázali, že si uvedomujú rozdiely medzi učiteľmi technických odborných predmetov a učiteľmi všeobecne vzdelávacích predmetov.

Prínos

V teoretickej rovine vidíme prínos v tom, že výsledky prieskumu poukazujú na rozdielnosť nárokov kladených na učiteľov technických a všeobecne vzdelávacích predmetov na stredných školách.

V praktickej rovine je prínos v potvrdení správnosti obsahu vyučovaných psychologických disciplín v rámci DPŠ a v naznačení oblastí a tém, ktoré by ho ešte skvalitnili a obohatili študentov o potrebné pedagogické kompetencie.

Zoznam bibliografických odkazov:

- [1] **BOROŠOVÁ, Z., BUSTINOVÁ, L.** Postoje študentov k DPŠ a niektoré s tým súvisiace faktory. In *Zborník z konferencie K problémom DPŠ inžinierov a ďalšieho zvyšovania kvalifikácie učiteľov odborných technických predmetov*. Bratislava: KIPaP MTF STU, 1996.
- [2] **BUSTINOVÁ, L., BOROŠOVÁ, Z.** Efektívnosť štúdia vysokoškolskej pedagogiky z hľadiska psychologických disciplín. In *Schola 1999, zborník z 3. vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou: Vzdelávanie vysokoškolských učiteľov*. Bratislava: 1999, s. 17 – 20. ISBN 80 - 227 - 1242 - 6